

NEDERLANDSE HERVORMDE KERK

ORGELCOMMISSIE

ADMINISTRATEUR: C. VAN LOCHEM
WESTZAANSTRAAT 1, TELEF. 44878
AMSTERDAM-CENTRUM

AMSTERDAM, 26-2-57

6/706/2

Aan de Kerkvoogdij der Hervormde Gemeente
van Beilen
te
Beilen

Mijne Heren,

Hierbij heeft de orgelcommissie der Nederl. Hervormde Kerk het genoegen U het volgende mede te delen over haar werkwijze.

1. In den regel beginnen wij met een voorlopig onderzoek. Daarbij wordt het orgel dan door een of twee der aan onze Commissie verbonden deskundige medewerkers onderzocht. Nagegaan wordt in welke toestand het zich bevindt, hoe de mechaniek werkt; of het orgel windziek is; of tinpest, houtworm en dergelijke voorkomen; of het orgel oordeelkundig gestemd wordt dan wel bij het stemmen beschadigd blijkt te worden; of restauratie, schoonmaken, vervanging van pijpwerk of onderdelen nodig is; of het orgel voldoende verzekerd is; of het op de lijst van Monumentenzorg staat e.d.

Van dit onderzoek wordt een zogenaamd summier rapport samengesteld. Dit rapport wordt in een vergadering der Orgelcommissie behandeld. Daarna ontvangt de Kerkvoogdij een advies, waarin het rapport verwerkt is.

De Orgelcommissie brengt voor deze bemoeienis aan de Kerkvoogdij een voor alle gevallen gelijk bedrag van f.45,-- in rekening.

2. In sommige gevallen blijkt uit het rapport dat geen bijzondere maatregelen nodig zijn; dan wel dat slechts tot grondig schoonmaken, tot een kleine restauratie of tot een betere regeling van onderhoud en stemmen geadviseerd behoef te worden. De meeste Kerkvoogdijen vragen dan ons advies omtrent de daartoe te kiezen orgelmaker, hetgeen door ons uiteraard gaarne gegeven wordt; waarna men doorgaans van onze bemiddeling gebruik maakt bij het verlenen van de opdracht.
3. In bepaalde gevallen moet geadviseerd worden aan het orgel niets meer te besteden aangezien het tegendeel goed geld naar kwaad geld gooien zou betekenen. In die gevallen vragen de Kerkvoogdijen meestal verder advies over vervanging van het orgel door een nieuw instrument. Na uitvoerig overleg met de Kerkvoogdij, die immers in alle gevallen de opdrachtgeefster is en blijft, wordt dan in de regel door onze Commissie, na ontvangen machtiging der Kerkvoogdij, aan één of meer vertrouwde orgelmakers vrijblijvend een offerte gevraagd. Leidt zo'n offerte niet tot een opdracht, dan moet daarvoor aan de orgelmaker, die aan een offerte veel tijd moet besteden, een bescheiden bedrag worden vergoed; het bedraagt in de regel ongeveer f.30,--. Voor de werkzaamheden der Orgelcommissie wordt in de gevallen, in deze rubriek 3 bedoeld, een bescheiden bedrag naar billijkheid berekend. Het varieert naar gelang van het door de commissie verrichte werk.

4. Besluit de Kerkvoogdij tot restauratie of nieuwbouw, dan vindt uitgebreid overleg met onze Commissie, in de eerste plaats via haar deskundige medewerkers, plaats. Wanneer het restauratie betreft van een orgel en/of orgelfront met historische kunstwaarde, dat op de Monumentenlijst voorkomt, dan wordt dezerzijds overleg gepleegd met Monumentenzorg, aangezien in dergelijke gevallen de instemming van deze instantie met de te verrichten werkzaamheden verkregen moet zijn om eventueel subsidie van Rijk, Provincie en/of burgerlijke gemeente te kunnen verkrijgen.

Wij zien bijzonder gaarne, dat de Kerkvoogdijen, alvorens een beslissing te nemen, zelf enkele instrumenten gaan horen, die onder toezicht van de Orgel-commissie gerestaureerd of nieuw gebouwd zijn. Aangezien het aantal orgels waarmede onze commissie bemoeienis heeft gehad of heeft thans de 600 heeft overschreden, zijn wij steeds beter in staat een kleine selectie van instrumenten te noemen, die de Kerkvoogdij zou kunnen gaan horen, hetgeen voor haar de keuze kan vergemakkelijken.

Het verheugt ons, dat steeds meer Kerkvoogdijen aan onze wenk, om eerst zelf te gaan horen, gevolg blijken te geven.

De Kerkvoogdij, uiteraard voorgelicht door onze commissie, beslist zelf, of aan één dan wel aan meer dan één orgelbouwer offerte zal worden gevraagd en tenslotte, aan welke orgelbouwer de opdracht wordt gegeven.

In den regel worden, zeker bij belangrijke werken, de offerten in een vergadering der Kerkvoogdij door één of meer onzer deskundigen toegelicht, aangezien offerten nu eenmaal in orgel-vaktechnische taal gesteld moeten worden en daardoor moeilijk te begrijpen zijn voor Kerkvoogdijen, die op dit zeer speciale terrein uiteraard slechts zelden een deskundige in hun midden vinden.

Ook de plaatselijke organist maakt, wanneer de Kerkvoogdij dat wenst, zo'n bespreking mee. De orgelcommissie voldoet gaarne aan een dergelijk verlangen der Kerkvoogdij, ook al is haar gebleken, dat de meeste organisten, zelfs zeer goede, nu eenmaal in den regel niet zijn deskundigen, in de eigenlijke betekenis van dat woord, op het zeer specifieke orgelmakersterrein. Orgels maken is iets geheel anders dan orgels bespelen. De orgelcommissie stelt echter de belangstelling van de plaatselijke organist voor het restauratiewerk of voor de nieuwbouw zeer op prijs.

Onze commissie, door de ervaring (en vooral door de slechte ervaringen van Kerkvoogdijen in vroegere tijd) geleerd, weet thans precies, welke orgelbouwers voor welk soort werk kunnen worden aanbevolen. Kiest de Kerkvoogdij (wat bijna niet meer voorkomt) toch een orgelbouwer van wie de commissie slecht en ondeugdelijk werk verwacht, dan trekt de commissie zich als adviseur terug.

Wanneer de orgelmaker de opdracht heeft ontvangen-in den regel via onze Commissie, krachtens machtiging der kerkvoogdij,- en deze heeft aanvaard, kan hij, nadat hij zonodig nog contact met de architect of bouwkundig opzichter van de kerkvoogdij heeft opgenomen, beginnen. Telkenmale wanneer de stand der werkzaamheden dat nodig of wenselijk maakt, wordt tijdens bouw of restauratie van het orgel zowel in de werkplaats van de orgelmaker als in de kerk toezicht gehouden door onze deskundigen. Ook dan reeds wordt gecontroleerd, of de werkzaamheden verlopen volgens de inhoud van offerte en contract.

Wanneer het nieuwbouw betreft, wordt de opstelling in de kerk gecontroleerd.

Zodra de orgelbouwer ons bericht, dat het instrument gereed is voor de eindkeuring, wordt deze zeer nauwkeurig en uitvoerig door één of meer onzer deskundigen verricht. Blijkt er verschil van inzicht over bepaalde onderdelen, kwaliteiten of klankschoonheid, dan komen desnoods al onze deskundigen en één of meer commissieleden ter plaatse bijeen.

Van de eindkeuring wordt een rapport opgemaakt, dat eerst in onze commissie uitvoerig wordt besproken.

Soms leidt dit tot het stellen van nadere eisen aan de orgelmaker; soms kan terstond het fiat worden verleend.

De Kerkvoogdij ontvangt vervolgens bericht. Zij stelt eerst dan een datum voor de ingebruikneming vast. In den regel geschiedt dit in overleg met de commissie, aangezien het gewoonte is geworden dat de Kerkvoogdijen gaarne zien, dat bij de ingebruikneming één der deskundigen van de commissie het orgel door zijn spel "presenteert". Daarover wordt dan natuurlijk overleg gepleegd met de plaatselijke organist. De praktijk leert, dat steeds een aangename oplossing wordt gevonden.

Indien - wat meestal gelukt - één der leden van de orgelcommissie zich kan vrijmaken voor de reis, brengt hij, tijdens de plechtige ingebruikneming van het gerestaureerde of nieuwe kerkorgel, aan de Kerkvoogdij het eindrapport der orgelcommissie uit en wordt dit aan de President Kerkvoogd overhandigd.

De orgelbouwer ontvangt van ons afschrift van het eindkeuringsrapport. In den regel bevat dat rapport het advies om ook de laatste termijn der aanneemsom te betalen. Soms wordt geadviseerd de laatste termijn of een gedeelte daarvan eerst uit te betalen nadat ten genoegen der orgelcommissie nog enkele zaken door de orgelbouwer zijn verbeterd. De orgelcommissie ziet dan toe, dat deze verbeteringen inderdaad worden aangebracht.

Nadat het orgel enige tijd in gebruik is, wordt vanwege de commissie nog een nazorgbezoek gebracht.

Het spreekt vanzelf, dat, wanneer er nog onvolkomenheden optreden (hetgeen bij een dergelijk ingewikkeld en vrij teer ambachtelijk kunstwerk altijd kan voorkomen, ook zonder dat daarvan de orgelmaker een verwijt kan worden gemaakt), de commissie zich weer met de orgelmaker verstaat.

Voor alle werkzaamheden tezamen, beschreven in de rubriek 4, berekent de orgelcommissie aan de Kerkvoogdij 5 % over de aanneemsom. De kosten van het summier-rapport ad. F.45.-- komen daarop niet in mindering; wel de kosten, die in rekening zijn gebracht voor de werkzaamheden bedoeld in de gevallen sub 3.

Boven de 5 % worden aan de Kerkvoogdij in rekening gebracht de verschotten aan reis-, verblijf- en telefoonkosten der deskundigen; in den regel beperkt zich dit tot een zeer bescheiden bedrag.

5. De orgelcommissie ziet toe, dat tussen Kerkvoogdij en orgelmaker een behoorlijk contract wordt opgemaakt (tenzij het een kleine zaak betreft, die ter besparing van zegelkosten evengoed in correspondentie kan worden vastgelegd).

Kerkvoogdij en orgelmaker ontvangen ieder één exemplaar. Zegelkosten zijn voor rekening van de Kerkvoogdij.

6. Het is uitermate wenselijk, dat in gevallen, waarin het instrument moet worden geplaatst in een nieuw te bouwen kerk, onverwijld overleg plaats vindt tussen Kerkvoogdij, architect en de orgelcommissie.

Alleen dán kan grote schade voor de Kerkvoogdij worden voor-

komen, welke - naar ons de ervaring leerde - optreedt in geval van minder juiste keuze van de plaats voor het orgel, van materiaal voor plafond of binnenkap, van wandbepoelstering e.d. Bij te laat inschakelen van onze deskundigen is aan de gevolgen van zo'n minder juiste keuze in den regel niets meer te verhelpen, tenzij ten koste van grote bedragen. Bij tijdig inschakelen is de samenwerking onzer deskundigen met de architect, zoals de practijk leert, van de meest aangename en vruchtbare aard. Het komt dan ook steeds meer voor, dat de architecten zelf zich tijdig tot onze commissie gaan wenden. Hetzelfde geldt, wanneer het kerkgebouw zal worden gerestaureerd; ook dan is tijdig advies van de orgelcommissie nodig over de vraag welke voorzieningen moeten worden getroffen voor bescherming, c.q. demontage, opslag van het orgel, aanvulling van de verzekeringspolis opdat een gedemonteerd orgel ook verzekerd blijve ter plaatse waar het opgeslagen wordt enz.

7. Wanneer een Kerkvoogdij geen of onvoldoende middelen bezit om te geraken tot grondige restauratie of nieuwbouw, is het toch van het hoogste belang, dat zij een summier onderzoek laat instellen voor ƒ.45.--. In de practijk is herhaaldelijk gebleken, dat onze adviezen het aanwezige instrument voor verdere achteruitgang of voor ondergang konden behoeden, zonder dat de Kerkvoogdij in grote kosten verviel.
8. In gevallen waarin noch van nieuwbouw, noch van restauratie sprake is, maar b.v. van advies over ruiling voor kerkorgels, voor verkoop dan wel aankoop van een bestaand orgel, transport of opstelling (al of niet met enige restauratie); van advies uitsluitend over vervanging van de windmachine e.d. wordt niet het vaste tarief in rekening gebracht, maar een in overleg met de Kerkvoogdij vast te stellen bedrag.
9. De tarieven, hierboven vermeld, zijn goedgekeurd door de Generale Financiële Raad der Nederl. Herv. Kerk. Ze hebben bewezen redelijk te zijn. Ze zijn niet toereikend om de kosten der commissie te dekken, weshalve de Generale Financiële Raad met een belangrijk aanvullend subsidie steunt.
10. De orgelcommissie berust op de kerkorde, die haar noemt in ordinantie 18 (Toezicht op de kerkelijke bezittingen) par. II art. 9.
Haar leden worden door de Generale Synode benoemd; zij ontvangen generlei bezoldiging.

Thans zijn lid:

- Mr. W.F.Schokking, voorzitter, Stadionkade 24'', Amsterdam-Z,
tel.020/790844
H.J. van der Wolk, penningmeester, Lentestraat 2, Heerlen,
tel.:K4440/4791
Dr. J.W.Doeve, Hervormd Predikant te Holwierde (Gr.),
tel.:Appingedam
497
Ds. W.H.Kelder Jr., Hervormd Predikant, Koningslaan 34, Utrecht,
tel.:030/19643

Aan de orgelcommissie zijn, met voorkennis van het Moderamen der Generale Synode als gehonoreerde medewerkers-deskundigen verbonden:

Adriaan Engels, orgeldeskundige, Leraar aan het Kon. Conservatorium te 's Gravenhage en organist der Grote Kerk aldaar, Aronskelkweg 82, 's-Gravenhage, Tel. K. 1700/396388.

Lambrecht Ern , orgeldeskundige, organist der Nicolaïkerk te Utrecht, Paulus Potterstraat 5 bis, Utrecht, Tel. 030/11604.

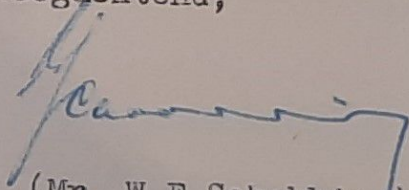
Willem Hülsmann, orgeldeskundige, organist der St.Joriskerk te Amersfoort, Utrechtseweg 144, Amersfoort. Tel. K 3490/7104.

Dr. H.L.Oussoren, orgeldeskundige, Doctor in de wis-en natuurkunde, organist der Grote Kerk te Wassenaar, Backershaegenlaan 22, Wassenaar, Tel. K 1751/2830.

Alle correspondentie moet worden gericht aan de Administrateur van de Orgelcommissie der Ned. Hervormde Kerk, de Heer

C. van Lochem, Westzaanstraat 1, Amsterdam-Centrum, Tel.020/44878.

Namens de orgelcommissie der Ned.Herv. Kerk
Hoogachtend,

(Mr. W.F.Schokking)
voorzitter